

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Предмет: Извештај Комисије о оцени подобности кандидата и теме за докторску дисертацију

Одлуком Наставно – научног већа Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, број 2340/14-8 од 22.09.2010. године, именовани смо за чланове Комисије за оцену подобности кандидата мр **Милана Костића** и теме докторске дисертације под насловом:

„Тржишна моћ корпорација и конкуренција у грани“.

На основу увида и анализе приложене документације, Комисија подноси Наставно – научног већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Биографски подаци

Милан Костић је рођен 30.10.1978. године у Јагодини. Основну и Средњу економску школу „Славка Ђурђевић” завршио је у Јагодини као носилац дипломе Вук Караџић. Економски факултет Универзитета у Крагујевцу завршио је 26.12.2002. године са просечном оценом 8,82 одбранивши дипломски рад са оценом 10. Последипломске (магистарске) студије завршио је на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу 19.11.2008. године одбранивши магистарску тезу под насловом „Олигополска конкуренција у условима глобалне економије”. Остварио је просечну оцену 10 на магистарским студијама.

Запослен је на Економском факултету у Крагујевцу од 01.04.2003. године у звању асистента-приправника на наставном предмету Теорија и политика цена. У звање асистента на истом предмету изабран је 06.07.2009., ужа научна област Општа економија и привредни развој. У периоду од 2006. до 2009. године обављао је дужности секретара Катедре за општу економију и привредни развој. У истом периоду је био члан Савета Факултета, а тренутно је члан Одбора Центра за економска истраживања Економског факултета Универзитета у Крагујевцу.

Похађао је курс “Key Issues on the International Economic Agenda” у организацији UNCTAD-а и Дипломатске Академије Републике Азербејџан који се одржао у Бакуу, Република Азербејџан, у периоду од 19.07. до 06.08.2010. године.

Активно се служи енглеским језиком и познаје рад на рачунару, посебно у програмском пакету Microsoft Office.

Сфере научно-стручног интересовања су му: приватизација, монополска и олигополска тржишна структура, концентрација понуде и начини њеног мерења, конкуренција, ограничавање конкуренције и политика заштите конкуренције.

2. Наслов, предмет и хипотезе докторске дисертације

Кандидат мр Милан Костић је поднео пријаву докторске дисертације под насловом **Тржишна моћ корпорација и конкуренција у грани**, и Комисија је у потпуности сагласна са предложеном темом.

Кандидат у пријави полази од става да је у савременим глобализованим условима пословања величина корпорација, мерена величином тржишног учешћа и одговарајућим коефицијентима концентрације, најзначајнија одредница тржишне моћи.

Међутим, како велико тржишно учешће не подразумева увек и велику тржишну моћ, то се посебна пажња посвећује објашњењу ових економских категорија. Тржишно учешће се дефинише

као део укупне гранске продаје која припада фирми, а тржишна моћ као способност једне или више фирми да у дужем временском периоду одреди цену која се налази изнад конкурентног нивоа. Већина фирми у савременим условима пословања води политику цена и може да повећа цену производа, али то не мора да доведе до пораста профитабилности. Само профитабилно повећање цене говори да се ради о корпорацији која има велику тржишну моћ. Ако на неком тржишту постоје блиски супститути, или ако друге корпорације могу релативно лако да започну производњу таквих супститута, тада се не може очекивати профитабилно повећање цена. У таквој ситуацији не постоји тржишна моћ без обзира на величину тржишног учешћа корпорације.

Предмет **научног истраживања** у докторској дисертацији јесте степен у којем тржишна моћ корпорација утиче на степен конкуренције у оквиру гране, а то значи дефинисање релевантног тржишта, одређивање основних фактора који утичу на јачање тржишне моћи и утврђивање могућих начина њеног мерења. Предмет **истраживања** докторске дисертације јесте и упоређивање СПП парадигме (структура-понашање-перформансе компанија; structure-conduct-performance paradigm) са новом емпиријском индустријском организацијом (new empirical industrial organization). Прва проучава како тржишна структура утиче на понашање и последично на перформансе корпорација, а друга, како понашање корпорација утиче на структуру тржишта.

Докторска дисертација је заснована на следећим релевантним хипотезама:

Хипотеза 1: Правилно дефинисање релевантног тржишта производа и релевантног географског тржишта утиче на правилну процену тржишне моћи корпорација. Преуско дефинисано релевантно тржиште нерелативно повећава тржишну моћ док је прешироко нерелативно смањује.

Хипотеза 2: Велико тржишно учешће појединих корпорација не мора увек да значи и велику тржишну моћ. Тржишна моћ зависи преваходно од великог тржишног учешћа, али утицај других фактора није занемарљив.

Хипотеза 3: Висок степен концентрисаности тржишта говори о ограниченој конкуренцији и спровеђењу нових стратегија за њено даље ограничавање. Корпорације које послују на ограниченом тржишту настоје да га додатно ограниче.

Хипотеза 4: Постоји узрочно последична веза између тржишне структуре и понашања корпорација. Као што тржишна структура и степен њене ограничености утичу на понашање корпорација, тако и понашање корпорација утиче на ограничавање тржишта.

Хипотеза 5: Због релативно мале географске и апсорпционе величине тржишта, привреду Србије карактерише значајан степен ограничености конкуренције у већини привредних грана.

3. Подобност кандидата

Кандидат Милан Костић, магистар економских наука, у досадашњем научно-истраживачком раду бавио се олигополском конкуренцијом, њеним последицама, проблемима мерења концентрације понуде индустријске гране, као и политиком заштите конкуренције.

У 2009. години био је ангажован као истраживач на пројекту *Истраживање тржишта неспецијализоване продаје на мало, претежно хране, дувана и пића Града Крагујевца*, који је урађен за потребе Комисије за заштиту конкуренције Републике Србије, а чији је носилац био Економски факултет у Крагујевцу.

Мр Милан Костић је похађао семинар "Key Issues on the International Economic Agenda" у организацији UNCTAD-а и Дипломатске Академије Републике Азербејџан који се одржао у Бакуу, Република Азербејџан, у периоду од 19.07. до 06.08.2010. године.

Упоредо са наставним активностима, кандидат наставља усавршавање објављивањем радова из научне области Економија, уже научне области Општа економија и привредни развој, у којој и пријављује тему докторске дисертације.

а. Одбрањен магистарски рад (М72):

1. *Олигополска конкуренција у условима глобалне економије (М72)* на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу, 190 страна (М72) – 3 поена

б. Списак публикованих радова у националним часописима:

2. Костић М., (2009), *Анализа концентрације понуде у сектору осигурања Србије*, часопис Индустија, бр. 2/2009., Економски институт Београд, стр. 59-77, оригинални научни чланак (М24) – 4 поена;
3. Маринковић В., Костић М., (2009), *АЦСИ модел као основа за пројекцију тока економске кризе*, часопис Економске теме, бр 3/2009, Економски факултет у Нишу, стр. 205-218, прегледни рад (М51) – 3 поена;
4. Костић М., (2009), *Стратешко понашање предузећа на олигополском тржишту*, часопис Економски хоризонти, бр. 1/2009., Економски факултет у Крагујевцу, стр. 33-53, прегледни чланак (М52) – 2 поена;
5. Костић, М., (2008), *Мерење степена концентрације понуде гране*, часопис Економски хоризонти, бр. 1/2008., Економски факултет у Крагујевцу, стр. 89-108 (М52) – 2 поена;
6. Костић, М., (2004), *Постигнути резултати приватизације у Србији и њихов утицај на привредни развој*, Економска политика бр. 2710 од 29. марта 2004. године, стр. 21-23. – некатегорисан часопис

в. Саопштења са међународних и домаћих скупова штампана у целини (М33 и М63):

7. Костић М., (2010), *Заштита конкуренције у Србији – институционалне основе, проблеми и могући правци унапређења*, Монографија: Институционалне промене као детерминанта привредног развоја Србије, Економски факултет у Крагујевцу, стр. 136-151, (М63) – 1 поена;
8. Костић М., (2009), *Транснационалне компаније и њихов утицај на степен концентрисаности тржишта Србије*, Зборник радова: Инострани капитал као фактор развоја земаља у транзицији, Економски факултет у Крагујевцу, стр. 278-292 (М33) – 1 поена;
9. Костић, М., (2008), *Последице монополске и олигополске тржишне структуре у привреди Србије*, Монографија: Институционалне промене као детерминанта привредног развоја Србије, Економски факултет у Крагујевцу, стр. 188-198, (М63) – 1 поена;
10. Костић, М., Маринковић, В., (2008), *Институционална решења и могући правци развоја туризма Србије*, коауторски рад, Монографија: Институционалне промене као детерминанта привредног развоја Србије, Економски факултет у Крагујевцу, стр. 301-312 (М63) – 1 поена;

г. Учешће у научно-истраживачким пројектима:

1. *Истраживање тржишта неспецијализоване продаје на мало, претежно хране, дувана и пића Града Крагујевца*, пројекат урађен за потребе Комисије за заштиту конкуренције Републике Србије;
2. Темпус пројекат *JEP CD 41146-2006 Rationalization of the postgraduate studies in Business Management and Economics in Serbia*;
3. *Кључни аспекти глобализације и транзиције и међународни токови капитала*, пројекат Економског факултета Универзитета у Крагујевцу.

4. Преглед стања у подручју истраживања

Прва значајнија теоријска и емпиријска истраживања тржишне моћи корпорација извршена су од стране аутора из развијених западних земаља.

Значајнији радови у сфери дефинисања релевантног тржишта, које представља оквир за одређивање тржишне моћи корпорација, јесу радови аутора Fishwick (1993), Motta (2004) и Xianlin (2008) и публикације Америчке адвокатске коморе (АВА, 2005) и извештаји Европске Комисије (ЕС, 1997), у којима су дате смернице за утврђивање релевантног тржишта и могућих начина мерења тржишне моћи. Бројни аутори су, настојећи да измере тржишну моћ и степен ограничености тржишта, развили одговарајуће показатеље концентрације као што су: ЦР_н индекс, Херфиндал-Хиршманов индекс, Лоренцова крива, Цини коефицијент, Ханах-Кејов индекс, Индекс ентропије,

Варијанса природних логаритама тржишних учешћа, Хал-Тидманов индекс, Розенблатов индекс, Свеобухватни индекс концентрације гране и сл. Значајан допринос у анализи показатеља концентрације дали су својим радовима Curry (1983), George (1983), Wilson (2001), Bikker (2002), Naaf (2002), и Goddard (2005).

Као што тржишна структура утиче на понашање и перформансе корпорација тако и перформансе и понашање корпорација могу утицати на тржишну структуру и степен њене ограничености. Ова повратна спрега је детерминисала настанак два приступа проучавању односа тржишне структуре и перформанси корпорација.

Први приступ је структуралистички и полази од уобичајеног односа (својеврсне парадигме) структура-понашање-перформансе компанија (structure-conduct-performance paradigm - SCP paradigm). Родоначелници ове парадигме су Mason (1949) и Bain (1951, 1956, 1959.), мада она перманентно заокупља стручну јавност (Lipczynski, 2005). На бази те парадигме извршена су истраживања која су потврдила да тржишна структура својим карактеристикама утиче на понашање корпорација па тиме и на њихове перформансе, а превасходно на профитабилност. Овако дефинисана парадигма је део ширег концепта разматрања проблема мешања државе у економска дешавања. Парадигма СПП (SCP) била је основа за увођење различитих мера регулације усмерених на ограничавање тржишне моћи корпорација.

О препрекама које отежавају улазак конкурената на ограничено тржиште први је писао Bain (1956), а у економску анализу увео следеће баријере уласку: 1) економија обима; 2) апсолутне трошковне предности; 3) предности које су повезане са препознатљивошћу производа и 4) тешкоће у вези прикупљања почетног капитала, које су нарочито изражене код предузетника који први пут започињу посао.

Проучавање наведених баријера условило је потребу за државним интервенционизмом који настоји да препреке умањи и отклони и тржиште учини атрактивнијим за нове конкуренте.

Насупрот ставу да је државна регулатива у области политике конкуренције неопходна, у микроекономској теорији постоји и тврдња да државна регулатива умањује ефикасност која је резултат слободне конкуренције. Тим аспектом се баве теоретичари Чикашке школе.

Други приступ проучавању односа тржишне структуре, понашања и перформанси корпорација везан је за приступ нове емпијске индустријске организације (НЕИО, NEIO – new empirical industrial organization). Овај приступ је настао као критика СПП (SCP) парадигме и настоји да успостави везу између понашања корпорација и услова конкуренције, претпостављајући да услови конкуренције зависе од понашања корпорација, а не обрнуто. Следећа претпоставка овог приступа јесте да корпорације нису пасивни субјекти већ активни доносиоци одлука који могу да утичу на друге привредне субјекте и само тржиште. Неки од значајнијих теоретичара овог приступа су Schmalensee (1982), Bresnahan (1982, 1987), Lau (1982), Panzar (1982, 1987), Rosse (1982, 1987), Sutton (1991.) и Wilson (2005).

Нова емпијска индустријска организација развила је више модела на основу којих се проучава зависност тржишне структуре и њене ограничености од понашања корпорација, међу којима се издвајају два и то Роз-Панзар тест прихода (The Rosse-Panzar revenue test) и Бреснахан-Леуов тест марже (Bresnahan and Lau's mark-up test).

5. Значај и циљ истраживања са становишта актуелности у одређеној области

Полазећи од напред објашњеног предмета докторске дисертације, циљ који се поставља јесте да се на теоријско-методолошки исправан начин, логички и емпијски разјасни веза која постоји између величине тржишне моћи корпорација и конкуренције у некој грани, односно, у ком степену повећање тржишне моћи утиче на степен и карактер конкуренције. У складу са тим циљем, извршиће се емпијско истраживање тржишне моћи корпорација и конкуренције у одређеним гранама индустрије Србије и утврдиће се користи од повећања економске ефикасности и штете која настаје због ограничавања конкуренције. Резултати до којих се дође у оквиру истраживања послужиће бољем дефинисању мера за побољшање конкуренције без смањивања економске ефикасности великих корпорација.

6. Везе са досадашњим истраживањима

Јачање тржишне моћи корпорација и потреба ограничавања те моћи, као подручје истраживања, нагло се развија последњих деценија двадесетог века и у првој деценији двадесет првог века. Овај истраживачки проблем, и поред тога што је предмет проучавања бројних западних економиста, у домаћој научној јавности није био предмет значајнијег интересовања. Теоријско и емпиријско истраживање, чији ће резултати бити изложени у докторској дисертацији, представља оригинални подухват на пољу мерења тржишне моћи корпорација. На проблем мерења тржишне моћи корпорација кандидат је указао у оригиналном научном чланку *Анализа концентрације понуде у сектору осигурања Србије*, часопис Индустрија, бр. 2/2009., Економски институт Београд, стр. 59-77, затим у чланку *Мерење степена концентрације понуде гране*, часопис Економски хоризонти, бр. 1/2008., Економски факултет у Крагујевцу, стр. 89-108.

Предмет истраживања у докторској дисертацији јесте логичан наставак досадашњег научно истраживачког рада кандидата мр Милана Костића. Циљ истраживања у магистарској тези била је олигополистичка конкуренција која доводи до јачања тржишне моћи корпорација, до ограничавања конкуренције и до смањивања друштвеног благостања. Истраживање у докторској дисертацији јесте продубљивање анализе тржишне моћи корпорација, оцена ваљаности бројних показатеља концентрације и истраживање препрека уласку на ограничено тржиште. На примеру одређених индустријских грана, примењујући теоријски фундиране показатеље степена ограничености тржишта, кандидат ће извршити мерење тржишне моћи корпорација, а у циљу имплементације ефикасне политике конкуренције.

7. Методи истраживања

У складу са предметом и циљем као и постављеним основним научним хипотезама, у докторској дисертацији ће бити примењен одговарајући скуп методолошких поступака и техника карактеристичних за истраживање у области друштвених наука.

Рад ће садржати примену квалитативних и квантитативних метода који се уобичајено примењују у друштвеним наукама. Квалитативно истраживање треба да пружи основну слику о проучаваној проблематици кроз анализу појединачних проблемских целина, као што су одређивање релевантног тржишта, фактора јачања тржишне моћи, примена показатеља тржишне моћи, затим компарацију са другим целинама, сагледавање постојећих научних достигнућа и њихових алтернативних решења. Сврха оваквог приступа јесте да се постави теоријска основа за емпиријску проверу научних хипотеза. Процес теоријске поставке проблема биће реализован на логичан начин применом метода анализе и синтезе, дедукције и индукције са циљем да се кроз теоријски фундирану апстракцију и генерализацију дође до општих закључака. Током истраживања биће консултована релевантна страна и домаћа литература, из области микроекономије и индустријске организације, заснована на теоријском фундарању и емпиријском искуству аутора.

Емпиријска провера постављених хипотеза базираће се на дескриптивним и статистичким методама примењеним на примерима појединих грана српске привреде. Подаци који ће се користити у емпиријском истраживању биће прикупљени преко извора као што су Републички завод за статистику, Агенција за привредне регистре Републике Србије и друге домаће и иностране институције. Користиће се и подаци којима располажу компаније у гранама које ће бити предмет истраживања. Због проблематике која се проучава примениће се обухват свих јединица скупа. Услед немогућности да се приступи адекватном структурирању података за све јединице скупа, предвиђено је и посматрање дела скупа за који постоје потпуни подаци, како би се на основу дела скупа донели закључци о понашању целог скупа. Истовремено ће се обавити теренско истраживање на одговарајућем узорку корпорација из посматране делатности.

Приликом обраде добијених податак користиће се адекватни показатељи концентрације као што су ЦР_n индекс, Херфиндал-Хиршманов индекс, Лоренцова крива, Цини коефицијент, Ханах-Кејов индекс, Индекс ентропије, Варијанса природних логаритама тржишних учешћа, Хал-Тидманов индекс, Розенблатов индекс, Свеобухватни индекс концентрације гране и сл., као и одговарајуће технике дескриптивне статистике и кластер анализе.

Докторска дисертација ће резултирати дефинисањем одговарајућих закључака о односу који постоји између тржишне моћи и конкуренције у грани. Као таква она треба да обезбеди теоријско-емпиријски фундирану и квалитетно методолошки обрађену **везу између предмета, хипотеза и циљева истраживања** како би се на тај начин дала једна нова слика посматраног проблема.

8. Очекивани резултати и теоријско-практичан допринос дисертације

На основу дефинисаног предмета и циља истраживања, а кроз процес преиспитивања и доказивања научних хипотеза, могу се очекивати следећи теоријско практични резултати докторске дисертације:

- а. Утврђивање односа тржишне моћи и степена конкуренције. То подразумева јасно разграничавање појмова тржишна моћ и тржишно учешће.
- б. Анализа повратне спреге између тржишне структуре (степен њене ограничености), понашања и перформанси корпорација.
- в. Утврђивање односа између тржишне моћи и понашања корпорација у појединим гранама српске привреде. Истраживање ових односа за одређене гране у привреди Србије биће фундирано на теоријским претпоставкама на којима су извршена ранија истраживања у другим земљама.

Овакви резултати докторске дисертације могу да допринесу бољем сагледавању тржишне позиције корпорација са аспекта ограничавања конкуренције у одређеним гранама индустрије. Значајан допринос дисертације биће у стварању објективне основе за конципирање квалитетне политике заштите конкуренције, која у савременим условима пословања постаје важан сегмент економске политике националних и регионалних економија али и глобалне економије.

9. Оквирни садржај дисертације

Кандидат мр Милан Костић је предложио следећу структуру докторске дисертације:

УВОД

ДЕО I

ДЕФИНИСАЊЕ РЕЛЕВАНТНОГ ТРЖИШТА И ТРЖИШНЕ МОЋИ

1. Дефинисање релевантног тржишта

- 1.1. Значај дефинисања релевантног тржишта
- 1.2. Дефинисање релевантног тржишта производа
- 1.3. Дефинисање релевантног географског тржишта
- 1.4. Различити приступи у одређивању релевантног тржишта

2. Дефинисање тржишне моћи

- 2.1. Економски концепт тржишне моћи
- 2.2. Различити теоријски приступи у одређивању тржишне моћи
 - 2.2.1. Теорија савршене конкуренције
 - 2.2.2. Тржишна моћ и теорије монопола и монополистичке конкуренције
 - 2.2.3. Тржишна моћ и теорија олигопола
- 2.3. Тржишно учешће и тржишна моћ

ДЕО II

ФАКТОРИ ЈАЧАЊА ТРЖИШНЕ МОЋИ КОРПОРАЦИЈА

1. Баријере уласка

- 1.1. Структуралне баријере
- 1.2. Стратегијске баријере
2. Животни циклус гране
 - 2.1. Концепт еволуције гране
 - 2.2. Фактори еволуције гране
3. Хоризонтална повезивања корпорација и тржишна моћ
 - 3.1. Детерминанте хоризонталног повезивања
 - 3.2. Облици хоризонталних повезивања
 - 3.3. Трендови хоризонталних повезивања
 - 3.4. Ограничења хоризонталног повезивање
4. Вертикална повезивања корпорација и тржишна моћ
 - 4.1. Тржишна моћ као мотив за вертикално повезивање
 - 4.2. Облици вертикалног повезивања
 - 4.3. Трендови вертикалног повезивање
 - 4.4. Ограничења верикалног повезивања

ДЕО III

ПОКАЗАТЕЉИ СТЕПЕНА ОГРАНИЧЕНОСТИ ТРЖИШТА

1. Показатељи концентрације
 - 1.1. Оправданост коришћења показатеља концентрације
 - 1.2. Карактеристике и класификација основних показатеља степена концентрисаности
 - 1.3. Тржишно учешће и утврђивање степена концентрисаности тржишта
2. Основни показатељи концентрације
 - 2.1. ЦРн индекс
 - 2.2. Херфиндал-Хиршманов индекс
 - 2.3. Ханах-Кејов индекс
 - 2.4. Хал-Тидманов индекс
 - 2.5. Розенблат индекс
 - 2.6. Свеобухватни индекс концентрације гране
 - 2.7. Лоренцова крива
 - 2.8. Џини коефицијент
 - 2.9. Индекс ентропије
 - 2.10. Варијанса природних логаритама као показатељ концентрисаности гране
3. Анализа показатеља концентрације
 - 3.1. Повезаност појединачних показатеља концентрације
 - 3.2. Ограничења у коришћењу показатеља концентрације
 - 3.3. Трендови у концентрацији гране
4. Политика заштите конкуренције
 - 4.1. Теоријска основа
 - 4.2. Политика заштите конкуренције у Сједињеним Америчким Државама
 - 4.3. Политика заштите конкуренције у Европској унији
 - 4.4. Политика заштите конкуренције у Србији

ДЕО IV

ОДНОС ТРЖИШНЕ СТРУКТУРЕ, ПОНАШАЊА И ПЕРФОРМАНСИ КОРПОРАЦИЈА

1. Основни концепти односа тржишне структуре, понашања и перформанси корпорација

2. Структурални приступ анализи конкуренције
 - 2.1. Парадигма Структура – понашање – перформансе корпорација
 - 2.2. Структура тржишта
 - 2.3. Понашање корпорација
 - 2.4. Перформансе корпорација
3. Неструктурални приступ анализи односа тржишне структуре и перформанси компанија – нова емпиријска индустријска организација
 - 3.1. Роз-Панцар тест прихода
 - 3.2. Бреснахан-Лауов тест марже

ДЕО V

ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ ТРЖИШНЕ МОЋИ КОРПОРАЦИЈА И КОНКУРЕНЦИЈЕ У ОДРЕЂЕНИМ ГРАНАМА ИНДУСТРИЈЕ СРБИЈЕ

1. Предмет и циљ истраживања
2. Методологија истраживања
3. Тржишна моћ корпорација у производњи пива
 - 3.1. Одређивање релевантног тржишта
 - 3.2. Резултати истраживања
 - 3.3. Закључна разматрања о величини тржишне моћи
 - 3.4. Ограничења истраживања
4. Тржишна моћ корпорација у производњи рафинисаног уља и масти
 - 4.1. Одређивање релевантног тржишта
 - 4.2. Резултати истраживања
 - 4.3. Закључна разматрања о величини тржишне моћи
 - 4.4. Ограничења истраживања

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

АНЕКСИ

ЛИТЕРАТУРА

Дефинисани предмет и циљ истраживања као и постављене хипотезе определиле су структуру докторске дисертације као једне јединствене целине која се, поред увода и закључка, састоји од пет логично повезаних целина.

Први део докторске дисертације носи назив **Дефинисање релевантног тржишта и тржишне моћи** и посвећен је појмовном дефинисању две кључне категорије истраживачког процеса – релевантног тржишта и тржишне моћи. Појам релевантног тржишта није идентичан класичном дефинисању концепта тржишта. Он у себи садржи две димензије – предметну и географску, тако да се одређује као релевантно тржиште производа и релевантно географско тржиште, при чему се води рачуна о ставовима потрошача према предметном производу. Пресудну улогу у одређивању релевантног тржишта имају фактори као што су: физичке карактеристике производа, цена производа, преференције потрошача, могућност супституције једног производа другим, транспортни трошкови, степен етноцентричности потрошача, висина улазних баријера и слично.

Тржишна моћ је следећа категорија која је значајна са аспекта одређивања степена у ком нека корпорација може утицати на конкуренцију у грани. Она ће се посматрати пре свега са економског становишта при чему ће се обрадити појам тржишне моћи кроз различите теоријске концепте тржишних структура, од савршене конкуренције преко монополистичке и олигополске до чистог

монопола. У овом делу рада биће јасно назначена веза која постоји између тржишног учешћа и тржишне моћи, као и сличности и разлике између тржишне и монополске моћи компанија.

Други део дисертације носи назив **Фактори јачања тржишне моћи корпорација** и анализира све врсте фактора који могу утицати на тржишну моћ корпорација, а посредно и на конкуренцију у грани. Овај део рада организован је у четири целине, а свака појединачно обрађује одређени фактор детерминисања тржишне моћи. Пажња ће бити усмерена на назначајније факторе јачања тржишне моћи : на баријере уласка, животни циклус гране и хоризонтална и вертикална повезивања.

У оквиру трећег дела докторске дисертације који носи назив **Показатељи степена ограничености тржишта** биће обрађени најзаступљенији показатељи степена концентрисаности тржишта, који ће послужити за стварање слике о тржишној моћи привредних субјеката и интензитету конкуренције у грани.

Показатељи степена концентрације ће омогућити сагледавање тренутног стања на тржишту, али и насталих промена. То значи да ће се на основу тих показатеља предвидети будуће стање и кретање на тржишту што је битно са аспекта спровођења антимонополске политике и обезбеђивања услова за здраву конкуренцију.

Аналитичко истраживање ових показатеља захтева сагледавање како њихових позитивних тако и негативних страна, тј. предности и ограничења приликом одређивања степена концентрације.

Показатељи концентрације се везују за политику заштите конкуренције која несумњиво има велики утицај на конкурентски амбијент. Један сегмент те политике је посвећен тржишној моћи и њеним злоупотребима. Компарација политика заштите конкуренције које спроводе Сједињене Америчке Државе, Европска унија и Србија, указује на специфична решења у сфери регулације конкуренције.

Четврти део дисертације носи назив **Однос тржишне структуре, понашања и перформанси корпорација** и обрађује однос који постоји на релацији тржиште, понашање фирме и перформансе које из таквог понашања проистичу.

У овом делу кандидат ће анализирати два приступа проучавању односа између тржишних услова, понашања и перформанси корпорација. Први је структуралистички приступ, настао почетком 50-их година двадесетог века, који полази од чињенице да тржишна структура значајно утиче на понашање и перформансе корпорација, у литератури познат као СПП парадигма (structure-conduct-performance paradigm – SCP paradigm).

Други приступ проучавању односа тржишне структуре, понашања и перформанси корпорација везан је за приступ нове емпиријске индустријске организације (НЕИО, NEIO – new empirical industrial organization), који је настао крајем 70-их и почетком 80-их година XX века, а своју праву експанизију доживео крајем 90-их година двадесетог века и у првим година двадесет првог века. Овај приступ је настао као критика СПП (SCP) парадигме са тежњом да докаже да на услове конкуренције утиче понашање корпорација. Предност другог приступа јесте чињеница да се у већој мери ослања на постулате микроекономске анализе.

Пети део рада је емпиријског карактера и носи назив **Емпиријско истраживање тржишне моћи корпорација и конкуренције у одређеним гранама индустрије Србије**. У оквиру овог дела рада извршиће се провера напред датих теоријских претпоставки о вези која постоји између тржишне моћи и конкуренције у делатностима производње пива и производње рафинисаног уља и масти у Србији. Истраживање ће се извршити на основу података добијених од Републичког завода за статистику и Агенције за привредне регистре Републике Србије, као и појединачних корпорација које послују у делатностима које су предмет анализе. У истраживању ће бити коришћени и расположиви подаци добијени поступком анализе пословних перформанси појединачних привредних субјеката.

Кључни елементи емпиријског дела истраживања биће:

- а. одређивање релевантног тржишта производа и релевантног географског тржишта за обе делатности;
- б. одређивање степена концентрисаности понуде на посматраном тржишту као показатеља степена тржишне моћи појединачних предузећа и
- в. сагледавање узајамне везе између степена концентрације и понашања предузећа у посматраним делатностима и утицаја таквог понашања на услове конкуренције у грани.

Резултати емпиријске анализе биће приказани у виду табела, графикона и шематских приказа како би истраживање било што прегледније.

10. Име ментора са образложењем

Комисија предлаже Наставно – научном већу да ментор докторске дисертације кандидата **мр Милана Костића** под називом „Тржишна моћ корпорација и конкуренција у грани“ буде др **Бобан Стојановић**, редовни професор Економског факултета Универзитета у Нишу.

Проф. Др Бобан Стојановић је завршио Економски факултет Универзитета у Нишу 1982. године. Магистрирао је на Економском факултету Универзитета у Београду 1987. године, где је и докторирао 1993. године. Биран је у сва наставничка звања, а у току 2003. године изабран је за редовног професора на ужој научној области Општа економска теорија на Економском факултету Универзитета у Нишу.

Предложени ментор је аутор већег броја научно стручних радова од којих се издвајају:

1. Стојановић Б., Радукић С., (2006), **EU Environmental Policy and Competitiveness**, Panoeconomicus, бр. 4, стр. 471-485, COBISS.SR-ID 214667271, ISSN 1452-595X, UDC 339.923.061.1(4): 504.06, (M23) - 4 поена;
2. Стојановић Б., (2006), **Заштита конкуренције у процесу приватизације**, Економика предузећа бр. 3-4, стр. 103-112, оригинални научни рад (UDK: 341.1(6.546; 339 13.025.88), COBISS.SR-ID 4663554, ISSN 0353-443X (M51) - 3 поена;
3. Стојановић Б., (2007), **Конкурентност привреде Србије и политика заштите конкуренције**, Економика предузећа, бр. 3-4, стр. 126-139, оригинални научни рад UDK 330.342(497.11), COBISS.SR-ID 4663554, ISSN 0353-443X, (M51) - 3 поена;
4. Стојановић Б., (2008), **Државна помоћ, регионални развој и заштита конкуренције**, Економика предузећа, март-април, стр. 95-105, оригинални научни рад (UDK: 338.246.027(497.11)), COBISS.SR-ID 4663554, ISSN 0353-443X, (M51) - 3 поена;
5. Стојановић Б., (2010), **Државна помоћ: стање регулативе и перспективе имплементације (2010)**, Економика предузећа, бр. 3-4, стр. 121-130, оригинални научни рад (UDK: 340.134; 338 242.4(4-672EU)7:338.246.027(4-672EU:497.11), COBISS.SR-ID 4663554, ISSN 0353-443X, (M51) - 3 поена.

11. Научна област докторске дисертације

Предложена докторска дисертација кандидата **мр Милана Костића** пропада научној области **Економских наука**, ужа научна област **Микроекономија – Индустијска организација**.

12. Научна област чланова комисије

Комисију за оцену подобности кандидата и теме докторске дисертације чине:

Ментор:

1. **Др Бобан Стојановић**, редовни професор Економског факултета Универзитета у Нишу на наставним предметима Теорија и политика цена и Микроекономија, научна област Економске науке, ужа научна област Општа економска теорија.

Чланови комисије:

2. **Др Љиљана Максимовић**, ванредни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу на наставном предмету Теорија и политика цена, научна област Економске науке, ужа научна област Општа економија и привредни развој.
3. **Др Душан Здравковић**, редовни професор Економског факултета Универзитета у Нишу на наставним предметима Теорија и политика цена, научна област Економске науке, ужа научна област Општа економска теорија.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу увида у приложену Пријаву и претходно изнетих ставова у тачкама 1-12 Извештаја, Комисија за оцену подобности кандидата и теме докторске дисертације доноси следеће закључке:

Кандидат **мр Милан Костић** испуњава све формалне и суштинске услове предвиђене Законом о високом образовању, Правилником о пријави, изради и одбрани докторске дисертације Универзитета у Крагујевцу и Статутом Економског факултета Универзитета у Крагујевцу за израду докторске дисертације.

Предложена тема докторске дисертације је у научној области за коју је Економски факултет Универзитета у Крагујевцу матичан и представља научно значајну и оправдану област истраживања.

На основу свега наведеног у Извештају, Комисија за оцену подобности кандидата и теме докторске дисертације упућују Наставно – научном већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу

ПРЕДЛОГ

Да донесе одлуку којм се кандидату **мр Милану Костићу** одобрава израда докторске дисертације под називом „Тржишна моћ корпорација и конкуренција у грани“.

За ментора се предлаже др **Бобан Стојановић**, редовни професор Економског факултета у Нишу.

У Крагујевцу,
11.06.2010. године

Комисија:

1. *Бобан Стојановић*

Др Бобан Стојановић, редовни професор Економског факултета Универзитета у Нишу, ужа научна област Општа економска теорија

2. *Љиљана Максимовић*

Др Љиљана Максимовић, ванредни професор, ужа научна област Општа економија и привредни развој

3. *Душан Здравковић*

Др Душан Здравковић, редовни професор Економског факултета Универзитета у Нишу, ужа научна област Општа економска теорија

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
У КРАГУЈЕВЦУ

ПРИМЉЕНО 09. 11. 2010			
Орг. јед.	Бр. одл.	Прав.	Времетрај
	23/10/14-8/1		